



Mars — az 1994/95-ös láthatóság második fele

Észlelő	Észlelés	Műszer
Busa Sándor (Harkakötöny)	1 I, C, F	20 T
Dán András (Etyek)	7 I, F	25,4 T
Gyenizse Péter (Komló)	10 I, C, F	15 T
Hollósy Tibor (Budapest)	13 I, F	6,3 L
Iskum József (Budapest)	4 I	10 L
Lantos Zsolt (Budapest)	13 I, C, F	8 L
McKim, Richard (Oudle, GB)	15 I, C, F	30 T
Mizsér Csaba (Budapest)	6 I, C, F	7 L
Vicián Zoltán (Héhalom)	21 I, C	30,5 T

Rövidítések: I= intenzitás becslés; C= színbecslés; F= szűrő használat; T= reflektor; L=refraktor.

A Mars legutóbbi láthatósága az 1996. márciusi együttállással zárult. A szembenálláskor (1995.02.13.) elért 13"8-es átmérő gyorsan csökkent, augusztusban már 5 ívmásodperc alatti volt a korong látszó átmérője, így nem meglepő, hogy a tavalyi év május hónapját követően csak elszórva készültek megfigyelések, legutoljára pedig 1995 júliusában észlelték a bolygót. Ekkor már a Naphoz is közel járt, így nehezen volt megfigyelhető.

A Mare Acidalium a láthatóság első feléhez viszonyítva kevésbé részletes, igaz, hogy leginkább kis műszerekkel készült megfigyelések érkeztek róla. A Niloceras észrevehetőségére utal néhány rajz; Lantos egy alkalommal az Acidaliumtól elkülönítve látta. A tengerből kiinduló Margaritifera Sinus és Aurorae Sinus felé tartó nyúlványoknak általában csak a kezdeményei látszanak, ritkán létesül valódi kapcsolat az északi és déli félgömb eme sötét alakzatai között. A két nyúlvány közül a Margaritifera Sinus felőli a könnyebben észlelhető. Az Acidaliumot és a Niliacus Lacust elválasztó Achillis Pons mindössze egy Vicián-rajzon szerepel (az észlelés időpontja: 1995.03.20.). A Mare Erythraeum sem szolgált annyi részlettel, mint az 1995 márciusát megelőző hónapokban. A Meridiani Sinusszal egy elkülöníthetetlen egységet képezve korongot átszelő széles sötét sávot alkottak. Egyedül Dán András figyelte meg a két terület közé ékelődött, az Erythraeum tengerében öblöt létrehozó Aram világosabb vidékét.

A Solis Lacus általában szintén összemosódott az Erythraeummal az Aurorae Sinus felőli részen. Kivétel néhány rajz (Gyenizse, McKim, Vicián). A már említett Vicián-féle, a tavaly novemberi számunkban közölt február 11-i rajzhoz nagyon hasonlóan ábrázolja a „szemet”. A Coprates ezen is jól kivehetően, ívesen övezi a sötét tavat. Azonban míg februárban a Lacus D-i szegélye látszott sötétebbnek, most ez volt a világosabb.



1995.03.01. 19:00-19:30 UT
305/1525 Newton-refl., 324x
Vicián Zoltán



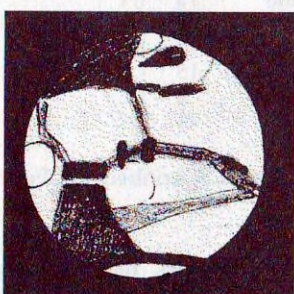
1995.03.03. 19:40 UT
210 mm Newton-refl., 232x
Richard Mckim



1995.03.06. 19:28-20:20 UT
63/840 refl., 210x
Hollósy Tibor



1995.03.08. 19:30-20:00 UT
305/1525 Newton-refl., 324x
Vicián Zoltán



1995.03.20. 17:15-17:40 UT
305/1525 Newton-refl., 324x
Vicián Zoltán



1995.03.31. 17:25-17:45 UT
305/1525 Newton-refl., 324x
Vicián Zoltán

A bolygó Solis Lacus és Mare Sirenum közötti területén nincs igazán kontrasztos alakzat. A Lacus már a Ny-i peremen van, amikor az átellenes, K-i részen teljes hosszában feltűnik a Mare Sirenum. A közbenső alakzatok csupán fél-egy intenzitáségséggel térnek el egymástól. Egyedül az É-i pólus gallérja — melynek intenzitása a Solis Lacushoz hasonlóan 3,5-ös (Gyenizse) — jelent igazi változatosságot a Tempe, Tharsis, Arcadia, Amasonis, Mesogaea összesződő foltjai után. Vicián két alkalommal is megfigyelt kis, 7 cm-es műszerével egy a gallérhoz tapadó, a Mare Acidaliumhoz hasonló kiterjedésű és alakú foltot az Arcadia környékén. Az első megfigyelés alkalmával (04.19.) Lantos is látta a furcsa foltot (Viciánnal szimultán). A folt második észlelése több mint egy hónappal ezt követően, május 29-én történt. Erről a területről Richard McKim szolgált a legnagyobb szenzációval. Március 18-i megfigyelése alkalmával 30 cm-es műszerével a Tharsis felületén kis foltocskát észlelt 5,5-es intenzitással. A kis folt nagy valószínűséggel nem más mint az Olympus Mons, a Naprendszer legnagyobb hegye.

A 180. délkörtől K-re eső félgömbön számos az É-i és D-i félgömbön átívelő, és a féltekék sötét foltjait összekötő nyúlvány található. E félgömb telített jól kivethető foltokkal, kontrasztos tájegységekkel; ezek egy része már kis műszerrel is azonosítható. Az Acidaliumhoz hasonló komplexum húzódik a 200-as délkör

mentén. E tájegyüttes kis műszerrel az É-i pólust övező gallérhoz tapad, nagyobb műszerrel elválik attól (Vicián). A négyszögletű alakzatot a Propontis, Hecates Lacus, Styx, Erebus és az ezek által közrefogott Phlegra alkotja. A Phlegrát övező eme foltokat Viciánnak több alkalommal sikerült elkülöníteni, ezt mutatja az április 16-i rajz is. Ugyancsak jól kivehető a Styxhez kapcsolódó, KDK-i irányba ívelő Cerberus, mely a másik végén a Cyclopiával összefonódva a D-i félgömb hatalmas, egyenlítővel párhuzamos felföldegyüttesébe torkollik a Gomer Sinusnál. A Cyclopia sötét csikjának a láthatósága egyben azt is jelentette, hogy a Zephyria és az Aethiopsis világos területek elkülönültek.



Egy szimultán rajz páros

a sok közül:

1995.03.28.

balra:

20:45-21:05 UT

63/840 refr., 210x

Hollósy Tibor

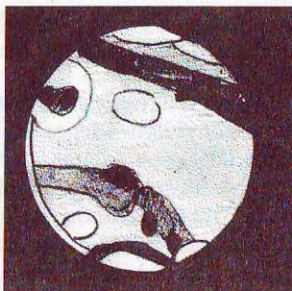
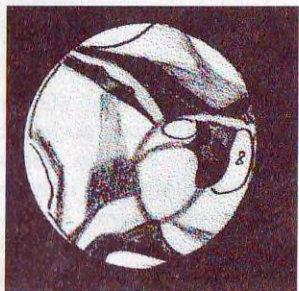
jobbra:

20:45-21:15 UT

80/840 refr., 262x

Lantos Zsolt (zenitprizma!)

Az Elysium igen feltűnő világos foltként jelentkezett a Styxtől K-re. Oválját a Cerberus, Eunostos, Hyblaeus, Chaos alkotta ív vette körül. A Nodus Laocoontis, Nepenthes-Thoth, Thoana Palus „V” alakban elszigetelte az Amenthes világos régióját. Feltűnő sötét foltként jelentkezett az Alcyonius Nodus, Nubis Lacus egybeolvadt területe. Amikor már a korongon befordulva jól megfigyelhetővé vált a Syrtis Maior, a Nepenthes-Thoth jól láthatóan összekapcsolódott a Maiorral egybeolvadt Moeris Lacus-szal.



balra:

1995.04.06. 17:30-18:00 UT

305/1525 Newton-refl., 476x

Vicián Zoltán

jobbra:

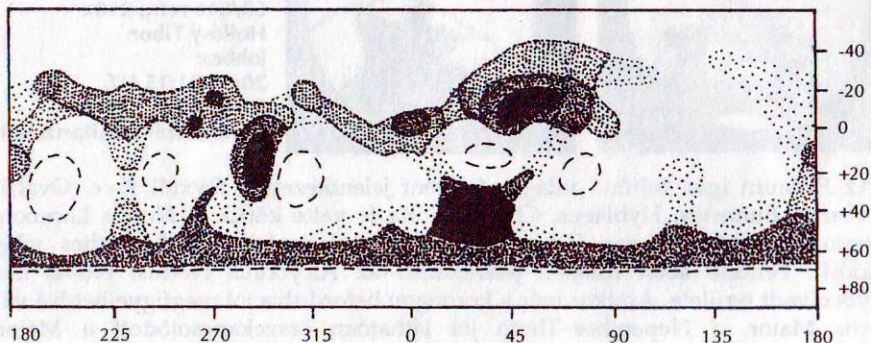
1995.04.22. 18:00-18:25 UT

305/1525 Newton-refl., 476x

Vicián Zoltán

Az Isis Regio, Neith Regio összefüggő foltja az Elysiumhoz és Amentheshez hasonlóan szintén jól körülhatárolt. Keletről a Syrtis Maior É-i csúcsából kiinduló Nilosyrtis és az Utopiát D-ről megkoronázó Casius szegélyezi, míg nyugaton a már említett Nepenthes-Thoth, Nubis Lacus, Alcyonus Nodus zárja a kört. Maga a Casius igen kifejezett kidudorodás az Utopián. Az Alcyonus Nodus, Nilosyrtis és K-i irányba a Boreosyrtis — a láthatóság első feléhez hasonlóan — csatornaszerűen kapcsolódik a Casiushoz. A Nilosyrtis többször összekapcsolta a Casiust a Syrtis Maiorral.

A Syrtis Maior nagy műszerrel igen részletdús képet ad. Nem is kellett igazán nyugodt légkör, hogy a terület kisebb foltok sokaságára essen szét (Vicián). Három alkalommal is kékes színű ékalak vált el a tőle D-re eső széles, a déli szélesség 10. és 30. foka között elterülő sötét sávtól. A Trinacria, Mare Tyrrhenum, Hesperia, Mare Cimmerium területek különválva kontrasztos bordázatot alakítottak ki, akárcsak a láthatóság első felében, így ismét zebraszerű volt a sötét sáv néhány alkalommal (l. Vicián rajzait e területről). Az Aeria a Syrtis Maior K-i részén néha igen világos foltként jelentkezett (Vicián). A rossz rálátás ellenére egy-két alkalommal jól kivehető volt a Hellas hatalmas medencéje az öt övező Mare Hadriacum és Hellespontusszal egyetemben. Az Ausonia még éppen észrevehető beöblösödést hozott létre a sötét sáv Trinacria és Mare Tyrrhenumhoz tartozó szakaszán. Ugyanígy az Eridania is kis öblöt alakított ki a Hesperia, Mare Cimmerium szakaszán. A sávból elágazó Sabaeus Sinus és Mare Serpentis „V” betűje vezet vissza a kezdőmeridiánhoz.



Gyenyisz Péter Mars-térképe. A térképet az 1995-ös oppozíció környéki két hónap időszában készített 22 db rajz felhasználásával szerkesztette

Míg az északi pólusapka minden megfigyelő számára könnyen kivehető alakzat volt, addig az SPC láthatósága bizonytalan. Megesett, hogy kis műszerrel észlelték, nagyobb távcsővel viszont nem látták. A rálátás az SPC-re március során volt a legjobb, ekkor szinte alig változott tőlünk nézve a bolygó középpontjának bolygórajzi szélessége. Áprilisban ismét megkezdődött a déli félteke elfordulása látóirányunktól, ez augusztusban tetőzött, ezt követően megindult a visszabilenés, és 1995. november vége felé már a déli részek fordultak jobban felénk. Vicián többször is az egyenlítővel párhuzamosan kettéválva látta az É-i pólust övező gallért. Egy alkalommal pedig sötét csíkot észlelt az NPC felületén.

A Mars csökkenő fázisát a rajzok többsége jól mutatja, a K-i peremen fokozatosan feltűnt az éjszakai oldal egy kicsi szelete a szembenállást követő hónapok során.

Számos rajzon található felhőgyanús folt. Öröndetes, hogy 7-8 szimultán megfigyelés is készült a bolygó légköri képződményeiről (ezek közül Hollósy és Lantos rajzát mutatjuk be). A peremen jelentkező felhők a legfeltűnőbbek. Gyakran mindkét perem kifényesedett jelenlétüktől. Kisebb oválokba rendeződött pamacsok tarkítják néha a korongot, túlragyogva a felszín legfényesebb alakzatait.

VINCZE IVÁN